

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Κέντρο Αριστείας «Πολυγλωσσία και Γλωσσική Πολιτική»
Φιλοσοφική Σχολή, Παν/πολη Ζωγράφου, 157 84 Αθήνα
Ιστοσελίδα: <http://elp.enl.uoa.gr/>
Email: cem.nkua@gmail.com

Διαδικτυακή Ημερίδα
Σάββατο, 25 Σεπτεμβρίου 2021

Γλώσσες Κληρονομιάς σε Κοινοτικά Σχολεία στην Ελλάδα

Νίκος Γογωνάς
Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, ΕΚΠΑ

Κέντρο Αριστείας «Πολυγλωσσία και Γλωσσική Πολιτική»^{SM}

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ
ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ερευνητικό Πρόγραμμα:

Γλώσσες Κληρονομιάς σε Κοινοτικά Σχολεία στην Ελλάδα:
ο ρόλος της κοινοτικής εκπαίδευσης στη διαμόρφωση
εθνοπολιτισμικών ταυτοτήτων

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ
ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ερευνητική Ομάδα

Επιστ. Υπεύθυνος: Νίκος Γογωνάς (ΤΑΓΦ, ΕΚΠΑ)

Επιστημονικές Σύμβουλοι:

• Ελένη Σελλά-Μάζη, Καθηγήτρια

Τμήμα Τουρκικών και Σύγχρονων Ασιατικών Σπουδών, ΕΚΠΑ

• Μαριλένα Καρυολαίμου, Καθηγήτρια

Τμήμα Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών Παν. Κύπρου

Βοηθοί έρευνας-Περιοχές ευθύνης

□ Γλύπτη Μαριλού	Αττική
□ Βογιατζόγλου Μαρία	Αττική
□ Φερδιανάκη Βασιλική	Αττική
□ Τσούτσουβα Μαρία	Κορινθία
□ Τσιούμα Αικατερίνη	Αχαΐα
□ Καρούντζου Γεωργία	Αργολίδα, Αρκαδία.
□ Σταματίου Φωτεινή	Κρήτη, (Ρέθυμνο),
□ Χρηστάκη Καλλιόπη	Κρήτη (Ηράκλειο)
□ Κοκολάκη Ειρήνη	Κρήτη, (Ηράκλειο)
□ Ζαχαριουδάκη Μαλαματένια	Κρήτη, (Χανιά)
□ Πύρτσιου Φωτεινή	Μακεδονία
□ Γιαννούση Πετρούλα	Μακεδονία
□ Γάτση Παναγιωτα	Θεσσαλία
□ Σιούτα Άννα	Θεσσαλία
□ Τερζίδης Νικόλαος	Θράκη, Ηπειρος, Δυτική Μακεδονια
□ Χοβχανισσιαν Ιρέν	Θράκη

«Κοινοτικά» σχολεία

(community schools – complementary schools – ethnic schools -supplementary schools – Saturday schools)

Πρόκειται για σχολεία οργανωμένα σε εθελοντική βάση από κοινότητες μεταναστών, τα οποία προσφέρουν μαθήματα γλώσσας και πολιτισμού για λίγες ώρες την εβδομάδα μετά από το πρόγραμμα του συμβατικού σχολείου.

Ερευνητικό Αντικείμενο 2/7

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, είναι σύνηθες στα κοινοτικά σχολεία να δίνεται έμφαση στη χρήση της γλώσσας κληρονομιάς, σε μια προσπάθεια να εξισορροπηθεί η απουσία της από τον κοινωνικό χώρο εκτός κοινοτικού σχολείου (Hall et al 2002, Wei & Wu 2009, Otheguy et al 2015). Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί των κοινοτικών σχολείων συχνά προωθούν τη δόμηση εθνοπολιτισμικών ταυτοτήτων με γνώμονα το τί ισχύει στη χώρα καταγωγής χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις ‘υβριδικές’ πολλαπλές πολιτισμικές ταυτότητες που κατα κανόνα διαμορφώνουν οι νέοι/νέες με μεταναστευτικό υπόβαθρο (Francis et al 2010, Klein 2013). Έτσι οι διδακτικές πρακτικές συχνά διέπονται από μία «μονογλωσσική» θεώρηση της δι/πολυγλωσσίας (Garcia 2009).

Ερευνητικό Αντικείμενο 3/7

Ωστόσο, νεότερες προσεγγίσεις στη γλώσσα και στη διγλωσσία επισημαίνουν ότι τα πολύγλωσσα άτομα δεν αντιμετωπίζουν τις γλώσσες ως διακριτά συστήματα κατά την πρακτική της επικοινωνίας. Αντίθετα, συχνά επικοινωνούν μέσα από πρακτικές διαγλωσσικότητας αντλώντας από τους ποικίλους γλωσσικούς και σημειωτικούς πόρους που διαθέτουν, ανεξάρτητα από τον βαθμό κατοχής και τον τρόπο κατάκτησης των γλωσσών τους (Garcia & Kleyn 2016).

Ερευνητικό Αντικείμενο

Με βάση αυτόν τον προβληματισμό η Garcia έκανε λόγο για «ετερογλωσσική» προσέγγιση στη διγλωσσία. Σύμφωνα με αυτήν, οι διδακτικές πρακτικές στις πολύγλωσσες τάξεις δεν μπορούν παρά να λαμβάνουν υπόψη αλλά και να αξιοποιούν τα ποικίλα γλωσσικά και επικοινωνιακά ρεπερτόρια των μαθητών.

Τέτοιες προσεγγίσεις έχουν παρατηρηθεί σε ορισμένα κοινοτικά σχολεία κάνοντας τους ερευνητές να μιλούν για «ασφαλείς χώρους» όπου οι μαθητές δεν βιώνουν στατικές μορφές πολιτισμών, γλωσσών και ταυτοτήτων αλλά ενθαρρύνονται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο να διαμορφώσουν σύνθετα γλωσσικά και πολιτισμικά ρεπερτόρια, τα οποία περιλαμβάνουν τις διασπορικές τους εμπειρίες και τις νεανικές τους ανησυχίες (Conteh και Brock 2010).

Ερευνητικό Αντικείμενο 5/7

Υιοθετώντας τέτοιες πρακτικές οι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να δημιουργήσουν ευκαιρία για μάθηση και δόμηση ταυτοτήτων (Creese et al 2006, Garcia et al 2013) τόσο στα σχολεία τυπικής εκπαίδευσης όσο και στα κοινοτικά σχολεία.

Ερευνητικό Αντικείμενο 6/7

Στην Ελλάδα λειτουργούν αρκετά κοινοτικά σχολεία ή τμήματα διδασκαλίας σε πολλές περιοχές για τα οποία υπάρχουν ποσοτικά δεδομένα (Μαλιγκούδη 2012, 2014).

Τα ποιοτικά δεδομένα, ωστόσο, αφορούν ελάχιστα σχολεία (Mattheoudakis, Chatzidaki, and Maligkoudi, 2017, Maligkoudi and Chatzidaki 2018, Gogonas and Maligkoudi 2020)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

ΚΕΝΤΡΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ
ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ερευνητικό Αντικείμενο 7/7

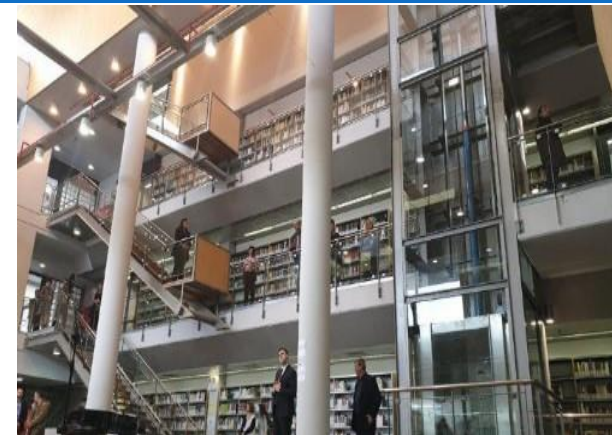
Το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχει σκοπό να επικαιροποιήσει τα διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία και να προβεί σε ποιοτικές έρευνες περισσότερων σχολείων διαφόρων περιοχών και εθνοτήτων.

Α. Χαρτογράφηση

- **Αριθμός και γεωγραφική κατανομή** τμημάτων διδασκαλίας γλώσσας κληρονομιάς
- **Προφίλ τμημάτων:** ιστορικό, χώρος διδασκαλίας, στήριξη από φορείς της χώρας προέλευσης ή της χώρας υποδοχής, συνεργασία με άλλους φορείς, στοχοθεσία, ποσοστά συμμετοχής
- **Πρόγραμμα σπουδών:** ώρες διδασκαλίας, επίπεδα γλωσσομάθειας.
- **Διδακτικό προσωπικό:** αριθμός διδασκόντων/ουσών, κατάρτιση, καθεστώς απασχόλησης.

Β. Εθνογραφική έρευνα σε επιλεγμένα σχολεία

- Ποια είναι τα κίνητρα των μαθητών/τριών (ή και των γονέων τους) για την φοίτηση στο κοινοτικό σχολείο;
- Τι διδακτικό υλικό χρησιμοποιείται; Ανταποκρίνεται στις σύνθετες και πολυδιάστατες ανάγκες των μαθητών/τριών με μεταναστευτικό υπόβαθρο/προσφυγική εμπειρία που ζουν και κοινωνικοποιούνται στον ελληνικό χώρο;

- Ποιες είναι οι γλωσσικές ιδεολογίες των εκπαιδευτικών και πώς αυτές επηρεάζουν την διαμόρφωση των εθνοπολιτισμικών ταυτοτήτων που επιδιώκουν να δομήσουν στους μαθητές;
- Σε ποιο βαθμό λαμβάνεται υπόψη η πολυγλωσσική και σύνθετη πολιτισμική ταυτότητα των μαθητών/τριών στη διδακτική πράξη; (πχ μέσω διαγλωσσικών παιδαγωγικών μεθόδων;)

Χρονοδιάγραμμα έργου

- **Φεβρουάριος-Απρίλιος 2021:** Σύσταση της ομάδας εργασίας. Εκπαίδευση/ενημέρωση της ομάδας εργασίας για την Α' φάση της έρευνας.
- **Μάιος 2021-ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2022:** (Α' φάση έρευνας – χαρτογράφηση κοινοτικών σχολείων).
- **Μάιος – Αύγουστος 2022:** Επεξεργασία δεδομένων Α' φάσης της έρευνας - Εκπαίδευση της ομάδας εργασίας για την Β' φάση της έρευνας.
- **Σεπτέμβριος 2022 – Ιούνιος 2023:** (Β' φάση έρευνας – ποιοτική/εθνογραφική έρευνα σε επιλεγμένα κοινοτικά σχολεία).

Στοιχεία από την Α' φάση 1/3

Έχουμε διεξαγάγει συνεντεύξεις με εκπροσώπους των παρακάτω σχολείων/τμημάτων γλώσσας:

Α) ΑΤΤΙΚΗ

1. Αλβανικό πολιτιστικό κέντρο «Πόρτα»
2. Βουλγαρικός επιμορφωτικός πολιτιστικός σύλλογος «Εθνεργάτες»
3. Πολιτιστικός ελληνοβουλγαρικός σύλλογος
4. Σχολείο φαρσι, καμπ προσφύγων Ριτσώνας

Στοιχεία από την Α' φάση 2/3

Β) ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

1. Αρμενικό Τμήμα Σερρών
2. Αρμενικό Τμήμα Θεσσαλονίκης
3. Αλβανικό Τμήμα Καβάλας
4. Αλβανικό Τμήμα Παγγαίου
5. Αλβανικό Τμήμα Θεσσαλονίκης
6. Βλαχικό Τμήμα Βέρροιας
7. Βουλγαρικό Τμήμα Καβάλας

Στοιχεία από την Α' φάση 3/3

Γ) ΚΡΗΤΗ

1. Αλβανικό Τμήμα Ηρακλείου
2. Αλβανικό Τμήμα Χανίων
3. Αραβικό Τμήμα Ρεθύμνου
4. Βουλγαρικά Τμήματα Κρήτης
5. Πολωνικό Τμήμα Χανίων

Спасибо Gracias | شکر Obrigado Спасибо Dank U
Grazie Ευχαριστώ Danke
Dziękujęki Ευχαριστώ
Danke Merci
Thank You Ngiyabonga
Dank U Diolch Ngiyabonga Obrigado
Danke You
Dziękujęki Danke Grazie
Merci Dank U Terima Kasih Diolch
Diolch Gracias Merci Dank U Grazie Tack
Tack Ευχαριστώ

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Chatzidaki, A. and Maligkoudi, C. (2018) Bilingual teaching practices in an Albanian community school in Greece. *Menon: Journal of Educational Research*, 5, 5-18.
- Conteh, J. and Brock, A. (2010). 'Safe spaces?' Sites of bilingualism for young learners in home, school and community. *International Journal of Bilingualism and Bilingual Education*, 14 (3), 347-60.
doi.org/10.1080/13670050.2010.486850
- Creese, A. and Blackledge, A (2011). Separate and flexible bilingualism in complementary schools: Multiple language practices in interrelationship. *Journal of Pragmatics*, 96, 1196-1208.
DOI: [10.1016/j.pragma.2010.10.006](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.10.006)
- García, O., and Kleyn, T. (Eds.) (2016). *Translanguaging with Multilingual Students: Learning from Classroom Moments*. New York, NY: Routledge.
- Gogonas, N. and Maligkoudi, C. (2020) 'Mothers have the power!': Czech mothers' language ideologies and management practices in the context of a Czech complementary school in Greece, *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, DOI: [10.1080/13670050.2020.1799324](https://doi.org/10.1080/13670050.2020.1799324)
- Kirsch, C. (2019). Teachers', parents' and children's perspectives of teaching and learning Greek in a complementary school in Luxembourg. In J. A. Panagiotopoulou, L. Rosen, C. Kirsch & A. Chatzidaki (Eds.), *"New" Migration of Families from Greece to Europe and Canada: A "New" Challenge for Education?* Wiesbaden: Springer.199-220.
- Leeman, J. (2015). Heritage language Education and Identity in the United States. *Annual Review of Applied Linguistics*, 35, 100-119. doi: [10.3102/0162373708326031](https://doi.org/10.3102/0162373708326031)

- Lytra, V. (2011). Negotiating language, culture and pupil agency in complementary school classrooms. *Linguistics and Education*, 22, (1) 23-36. doi: [10.1016/j.linged.2010.11.007](https://doi.org/10.1016/j.linged.2010.11.007)
- Lytra, V., and Baras, T. (2009). Meaning Making and Identity Negotiations among Turkish-Speaking Young People in a Diasporic Context. In Stenstrom, A.-B.& Jorgensen. A. (eds) *Youngspeak in a Multilingual Perspective*. Benjamins, 55-78.
- Lytra, V. and Martin, P. (2010). *Sites of Multilingualism: Complementary Schools in Britain Today*. Trentham Books.
- Μαλιγκούδη, Χ (2012). Χαρτογράφηση Κοινοτικών Σχολείων/Τμημάτων Διδασκαλίας της Μητρικής Γλώσσας στην Ελλάδα. Μεταδιδακτορική Έρευνα, ΑΠΘ.
- Μαλιγκούδη, Χ. (2014) Τμήματα διδασκαλίας εθνοτικών γλωσσών στην Ελλάδα. Στο: Δαμανάκης, Μ. (Επιμ.) «Νέα μετανάστευση από και προς την Ελλάδα», Πανεπιστήμιο Κρήτης: Κ.Ε.ΜΕ., 299–324.
- Mattheoudakis, M., Chatzidaki, A. and Maligkoudi, C. (2017) Heritage language classes and bilingual competence: The case of Albanian immigrant children in Greece, *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 23 (8), 1019-1035. doi: 10.1080/13670050.2017.1384447